

kiigazításáról és a földadó százalékanak megállapításáról“ szóló törvényjavaslattal ezuttal részletesebben foglalkozni nem kívánok.

Nem hagyhatom azonban felemlítés nélkül, hogy az új erdőtelepítés nagy jelentőségét méltatva és figyelembe véve, hogy a telepített erdő csak több évtized után nyújt hasznot, a külföld nem egy állama az erdővel beültetett területeknek hosszabb időre földadómentességet biztosított. Így Baden 20, Ausztria 25 évre. Franciaországban pedig 30 évig ily területek után a földadónak csak $\frac{1}{4}$ -ét fizetik. Elzász Lotharingiában a kiélt legelők kopárok, szóval minden más művelési ágra nem alkalmas és erdővel betelepített terület 30 évre adómentes. Oroszországban minden új erdőtelepítés 30 évig, minden véderdő pedig mindenkorra adómentességet élvez.*)

Kívánatos volna, hogy a földadót illető és már a ház asztalára letett törvénytervezetből az efféle intézkedés semmiesetre se hiányozzék, illetve a javaslat azzal végleges elfogadás előtt megfelelő helyen pótolassék.**)

Az erdőrészi birtokrendezésről, arányosításról és tagosításról szóló törvények módosítása.

(Befejező közlemény.)

Igen becses adatokkal szolgál a törvényjavaslat indokolása az arányosítással üzőtt visszaélésekről, amelyek a hazai erdőgazdaság történetének mindenkoron szomorú emlékei lesznek. Az általános indokolás az arányosításról és urbéri elkülönítésről szóló törvények igen tanulságos átnézetével kezdődik. Ugy az urbéri rendezésről, mint az arányosításról szóló törvényeink az erdőre nézve a volt urbéresek, illetőleg a kisbirtokosok birtok-

*) Dr. Endress Forstpolitik.

**) Az 1875. évi VII. t.-cz. új erdőtelepítésnél eddig 20—40 évi földadómentességet biztosított. Szerk.

közösségét állapították meg. A birtokközösség egy különleges alakját szabályozza az 1890. évi XVIII. t.-cz., amely a volt naszódvidéki községek birtokviszonyaira vonatkozik. A közös ingatlanok ezen a vidéken községi tulajdonba mentek át s mint ilyenek az egyéni felosztás veszélyének nincsenek kitéve. Hasonlóan a községi vagyon alakját öltötte a közös tulajdon a volt Királyföld, Teke és Bátor községek területén, amelyek az arányosítási törvény hatálya alól kivonattak.

A magyar törvényhozás ekként a volt Naszódvidék oláh lakosságának és a volt Királyföld szászainak a közös és oszthatlan erdő- és legelőterületben nagy és állandóan jövedelmező vagyont biztosított, amely az illető vidékek boldogulásának, a közsükségletek fedezésének biztos alapja. Ellenben a székelylakta vidékeken egyfelől a belső legelők felosztásának semmi gátat sem emelt, az erdőbirtokból a 100 holdon felüli, rendszeres és okszerű gazdálkodásra az ottani viszonyok között alig alkalmas részeket ki hagyta válni, sőt hivatalból indította meg az arányosítást és emellett nem egészen szabatos szövegezésével a törvény alkalmat nyújtott az erdőbirtoknak az újraarányosítások által való további elaprózására.

Vajjon a székelységnek nem lett volna-e nagyobb hasznára, ha az erdőbirtok és a legelők itt is községi tulajdonnak deklaráltak volna? Óriási vagyon állana akkor ma még rendelkezésre, melynek teljes mérvű hasznosítását csak most, a székely vasutak kiépítése után kellene megkezdeni. Így ellenben ennek a tömérdek vagyonnak javarésze potom pénzen néhány kereskedő kezébe jutott s a nagy értékesítések oly időben vették kezdetüket, amidőn a jó értékesítés előfeltételei a kellő közforgalmi eszközökben sem voltak meg, nem is szólva az erdők tervszerű feltárásáról.

Mindig sötét pontja lesz a magyar törvényhozásnak, hogy amíg a nemzetiségek-lakta vidéken erős kézzel hozzányult a birtokviszonyok rendezéséhez, a Székelyföldön a közös birtokok szétzüllesztését csak most, ugyyszólván a tizenkettedik órában igyekszik megállítani, most sem oly radikális módon, mint a Naszódvidéken és a szászoklakta Királyföldön.

Ezen kitérés után vegyük fel ismét a törvényjavaslat indokolásának fonalát.

A közös birtokok bomlása azzal vette kezdetét, hogy a legelők felosztattak. Az 1871. évi LV. t.-cz. ugyanis a legelőre nézve feltétlenül, a havasokra pedig a többség kérelmére megadta a felosztás jogát, tekintet nélkül az egyes illetmények nagyságára. Mivel pedig a nép az erdőt is havasnak nevezte, ez is felosztás alá került. Hogy ez miként történt, annak legjellegzetesebb példaként az indokolás Kibéd községet említi fel, ahol a különben is csekély terjedelmű illetmények akként hasították ki, ahány darabban feküdtek az erdők. Voltak 50 öl hosszú és fél öl széles parcellák. Ez volt legfőbb indoka annak, hogy az 1880. évi LV. t.-cz.-ben legalább a havasokat és a „különálló, más művelésre nem alkalmas“ legelőket az erdőkkel egy elbirálás alá vonta. A mostani törvényjavaslat az u. n. belső legelők felosztását is korlátozza.

Az arányosítások a 80-as években a törvény szellemében folytak. Csak a 90-es években jelentkezett a közösségek szétbontására való törekvés, eleinte olyképpen, hogy a közösen maradt részesek telekkönyvi kiigazítási keresettel sikeresen változtatták át a közbirtokossági vagyont egyéni illetményre, anélkül, hogy az urbéri eljárás szabályait alkalmazták volna. (Ditró, Csikszentmárton.)

Csakhamar azonban megkezdődtek az újraarányosítások is. Minden községben — mondja az indokolás — akadtak ügynökök, akik fakereskedők, vállalkozók részére a 100 holdon aluli, közösségre kötelezett illetményesektől és az urbéresektől megvásárolták illetményeiket. Avagy maguk a közbirtokosok állottak össze csoportokká és iratták át szinleges vásári szerződésekkel egy csoportfőre jutalékaikat és ily módon teremtették maguknak 100 holdon felüli illetményeiket, amelyek elkülönítését a bíróságok akadálytalanul teljesítették s maga a kir. Kuria is 1902-ig az újraarányosítások megengedhetősége mellett döntött. Csak ekkor, amikor az eljárás óriási hátrányai nyilvánvalóvá lettek és az arányjog-vásárlók visszaéléseit mindinkább szemérmetlenebbül üzték, utasította el a Kuria Csikdánfalva közbirtokosainak újraarányosítás iránti kérését.

Ámde a Kuria ezzel csak önmagának hozott döntvényt, mert ez, bár az Igazságügyi Közlönyben közöltetett, éppenséggel nem akadályozta az erdélyrészi törvényszékeket abban, hogy újraará-

nyosítási kereseteknek helyt adjanak. A fő ekkor az érdekeltekre nézve csak az volt, hogy az elsőfoku végzést senki meg ne felebbezze, amit többnyire, habár állítólag nagy pénzáldozatok árán, sikerült is elérniök.

Az arányjogok ára holdankint átlag 10—30 K között változott, de igen gyakori volt az oly vásár is, ahol egy hold vágható erdőt jelentő arányrész egy liter pálinkáért, egy pár harisnyáért vagy néhány krajczárért kelt el. Az ügynökök az ily örökvásári szerződéseket százával gyűjtötték össze és nyereséggel tovább adták, rendszerint nagyobb fakereskedő cégeknek. E szerződések, mondja a törvényjavaslat indokolása, értékpapirokként szerepeltek és árfolyamuk van, mely a felső bíróságok egy-egy határozata folytán emelkedik vagy esik. Ily szerződésekkel 5—6000 holdas illetményekké egyesültek az apró *használati* jogosultságok. Tulajdonképpen az összevásárlás után is csak *használati jogot* nyertek a vásárlók, az illetmények kihasítása ellenkezett az 1880. évi XLV. t.-cz. 25. §-ával.

Az arányjogvásárlásoknak és elkülönítéseknek továbbá tág teret nyitott, hogy az elsőfoku bíróság ítéletei vagy az egyességek az elkülönített illetmények megállapítását legtöbbször csupán a működő mérnök feladatává tették és a közösségben maradó felek között a részesedés arányát sem állapították meg. Ez is a mérnök feladata volt, aki az érdemleges tárgyalás után alakult új 100 holdas illetményeket is kihasította, mindig a közösségben maradók rovására, a törvény ellenére és a bírósági hatáskör csorbitásával.

Az arányosítás a faárak emelkedésével egyidejűleg kezdte szétrombolni a székelyföldi közbirtokosságokat és óriási területű erdők letarolásához vezetett. Emellett a kis parasztbirtokosok nagy jogsérelmet szenvedtek az aránykulcs hiányos megállapítása, a külbirtokok beszámítása stb. által. Van község, mondja az indokolás, amely milliókra menő károsodást szenvedett ily eljárás következtében.

Az arányrészeknek fent már említett ára mellett a kisbirtokosok óriási módon károsodtak, a vállalkozók pedig szinte hihetetlen nyereségre tettek szert. Az erdők kihasználása révén ugyan a munkaalkalom rövid időre bőséges, de a gyorsított kihasználás következtében csakhamar elapad ez a keresetforrás, amely semmiképpen sem lehet kárpótlás azért az óriási vagyonért, amelytől

a nép megfosztatott s amely észszerűen használva, mindenkori jólétének és boldogulásának alapja lehetett volna. Így azonban a faüzerek kapzsisága a késő unokák jussát is csakhamar felemész-tette s visszamaradtak az óriási pusztaságok, melyeknek újra erdősítése évtizedek munkája lesz.

A marosvásárhelyi kir. erdőfelügyelőség már 1899-ben jelentést tesz a földmivelésügyi miniszternek és a közigazgatási erdészeti bizottságoknak az arányosítással történő visszaélésekről és azóta a közigazgatási és erdészeti hatóságok állandóan sürgették a bajnak törvényhozási uton való orvoslását. Foglalkozott a kérdéssel a tusnádi székelykongresszus és az Országos Erdészeti Egyesület is, mindkettő 1902-ben. De érkeztek a kormányhoz az érdekelt községekből is feliratok, panaszok, összesen több mint 150, mindegyik százakra menő aláírásokkal. Az aláírók között első helyen állanak a közbirtokosságok vezető elemei, akik a kérvényben tiltakoznak a közösségek felbontása ellen, de az ügyiratok között fekvő szerződések szerint mint arányvásárlók és elkülönítésre igényt tartó felek lepleződnek le!

Az összevásárlás arányaira nézve a következő jellegzetes adatokat emeljük ki a törvényjavaslat indokolásából: Van község, amelyben a lakosok száma 4224, ahol a 12.972 holdat kitevő közös ingatlanból 5—10 egyén 9000 holdat egyéni tulajdonná változtatott át. Egy-másik községben, ahol a 13.592 hold közös ingatlanból néhány egyén részére 10.000 hold különített el mint egyéni birtok, a fennmaradó 3592 holdon 6146 lakos fogja gyakorolni a közös használatot. Ismét másutt 3793 hold közös határból 2600 hold lett egyéni tulajdon. A fennmaradó 1193 holdon 5105 lakos gyakorolná a közös használatot.

Az indokolásnak ez a fejezete így végződik: A tulajdon-közösségek megbontása tehát nem hozott létre előnyös változást a fölbirtok megosztásában. A parasztbirtokosok állandó jellegű közösségeit átváltoztatta egy-két ember magántulajdonát képező nagy birtokká. Latifundiumokat teremtett ott, ahol azok nem voltak. Paraszt existenciák nyomán épített fel nagy vagyonokat. E változások hatásai ma még nem mutatkoznak a maguk intenzívitasában azért, mert a fatermelés munkabérek fejében ideig-óráig pótolja az elvesztett *használatot*; de az elvesztett *tulajdont*

nem lesz képes pótolni és a felosztott területek elértéktelenednek, kopárokká, pusztákká válnak.

Az indokolás egy további fejezete az arányosítás előtti állapotokkal foglalkozik, amelyek lényege az, hogy a belsőség felépítésével, a „füst“ szerzésével jogot nyert a községi lakos a közös haszonvételekhez. A használat mértéke az egyéni birtok terjedelméhez képest változott; de a legkisebb részes is kapott akkora failletményt és legeltetési jogot, amennyi gazdasági igényének megfelelt. Ez a közös használat joga kötötte oda a legkisebb birtokú községi lakost is a község társadalmához, a földhöz és fajhoz.

A gazdasági helyzet, a műveltség azóta mit sem változott, semmi sem indokolja tehát a közösségek megbontását, legkevésbé akkor, amikor bőséges tapasztalatok mutatják, hogy az ily közösségek átváltoztatásánál az elmaradt tudatlan tömeg martaléka lesz egy pár élelmesebb községi lakosnak, sőt ezek a körülmények a vagyon némi megkötését és gyámkodás alá helyezését teszik szükségessé, amit éppen a szóban forgó törvényjavaslat céloz.

Hogy ez a gyámkodás mily szép eredményekhez vezet, arra nézve az indokolás hivatkozik a naszódvidéki erdőkre, amelyek teljesen elhanyagolt állapotban vétettek 1890-ben állami kezelés alá. Nem lesz olvasóinkra nézve érdektelen az ottani gazdaság eddigi eredményeit, amelyek az első évek nehézségeire való tekintettel valóban kiválóak, megismételni.

Az összesen 273.999 hold községi erdőből a 44 község részére kihasított közvetlen használatra 59.192 hold, együttesen kezelik 214.807 hold. A gazdaság eredménye az 1890 óta eltelt 16 évre vonatkozólag a következőkben foglalható össze:

1. Az 1890. évi XVII. t.-cz. alapján kifizettek a br. Kemény-családnak...	674.000 K-át.
2. A községek adóhátralékai és más tartozásai fejében	960.000 „
3. A községek osztaléka 15 év alatt (évenként átlag 263.518 K)	3,952.770 „
4. Vasuti részvényekbe helyezettett	1,073.500 „
5. Fönnálló aktív követelések	356.790 „

6. Ingatlanok leltára	711.806 K-át.
7. Ingók leltára	98.517 "
8. Üzemi berendezések, fűrésztelepek, iparvasutak, vizművek	3,500.000 "
Összesen	11,327.383 K
Levonva a tartozást	489.256 "
Marad a 16 év tiszta jövedelmeként	10,838.127 K.

Vagyis holdankint és évenként 3 K 15 fill.

A birtokközösségek együtttartása mellett a törvényhozásnak gondoskodnia kellett azok szervezéséről és ügyvitelük szabályozásáról is. Ez azonban az 1898. évi XIX. t.-cz.-ben már megtörtént.

Az indokolás azzal végzi, hogy „ne legyen ez a kényszerű birtokközösség elviselhetetlen teher, lekötöttség, de a benne rejlő szövetkezeti szellem ébrentartásával a községi gazdasági, társadalmi élet biztos talapzata, úgy amint a multban volt“.

Ugy legyen!

A japáni törpefa-kultura.

Ismeretes a japániak előszeretete minden iránt, ami kicsiny. A kis arányu, picziny dolgok mintegy művészi karakterrel bírnak előttük, megigézik, vonzzák őket.

Például a kertészetben. A mi európai fogalmaink szerint a kert téres gyepek, tavakkal, szertesét ágazó utakkal. A japán ellenben oly kerteket tervez, minden minucziózus részlettel, melyek nem nagyobbak egy közönséges ebédlőasztalnál. És ez a legapróbb részletekig kidolgozva nemcsak ablakdisznek, pillanatnyi kedvtelésül, hanem állandó alkotásként, mely nemzedékről-nemzedékre fennmarad.

Alig szenved kétséget, hogy a japánoknak ez a passziója a diminutiv tárgyak, a miniatür kertészet iránt volt az, mely izlésüket a törpe fák kultiválása felé fordította.

Természetesen minden kertész és erdész előtt könnyű feladat egy fát elcsenevészíteni nyésés és táplálék elvonása által. De ez